

Kurzus kódja(i): FLM-242.07
FLMD16-111.14

Kurzus címe: Egyetemes filmtörténet a 70-es és 80-as években
Bevezetés a filmtörténetbe: a 70-es és 80-as évek egyetemes filmje

Tanár neve: Pápai Zsolt

Kurzus időpontja, helye: kedd 9:00-10:30 34

Kurzus típusa: előadás

Kurzus leírása: Az előadáson az európai újhullámok levonulásától (1968/69-től) a posztmodern zászlóbontásáig tartó filmtörténeti időszakot vizsgáljuk meg elsősorban formatörténeti megközelítésben, de műfaj- és intézménytörténeti kirándulásokat is téve. A kötelező filmek zöme nem populáris, hanem művészfilm, ezért a kurzus azon hallgatóknak ajánlott, akik érdeklődnek az ilyen típusú filmek iránt. A kurzuson hallottak feldolgozásához szükséges a filmművészeti modernizmus (az 1945–1968 közötti filmtörténeti periódus) főbb tendenciáinak ismerete!

Témák

1. Poszt'68: politikus–kritikus film. A politikai modernizmus tüdőklése és bukása
2. A prágai tavasz (és ősz) után. A kelet-európai film a pangás évtizedében
3. A modern filmformák válsága és a szerzői film (tetsz)halála
4. Modern és posztmodern között: a svájci és a német újfilm a hetvenes években
5. A modernizmus utóvédharca 1.: a kínai ötödik generáció és a tajvani újhullám. Kínai nyelvű populáris film Hongkong és Tajvan
6. A modernizmus utóvédharca 2.: a kortárs iráni film
7. Új régiók a világ mozgókép-térképén: a nyugat-afrikai film példája
8. Európai művészfilmes hatások a hatvanas–hetvenes évtized amerikai filmjeiben. Hollywoodi Reneszánsz
9. A Hollywoodi Reneszánsz alkonya és Új-Hollywood hajnala. A posztklasszikus blockbuster megszületése
10. Videoboom és klipesztétika. Új médiumok, technikai fejlesztések, stílusváltások a hetvenes–nyolcvanas években
11. A filmes posztmodern (?). Műfaji destrukció és rekonstrukció
12. A posztmodern kezdetei az európai filmben

Kurzus teljesítésének követelményei: Írásbeli teszt a félév végén. Ezt csak az a hallgató írhatja meg, aki előzőleg minimum 70%-os eredménnyel megold egy filmismereti tesztet.

Elsajátítandó kompetenciák és módszerek Tudás: a hallgatók megszerzik a legalapvetőbb ismereteket a modernizmus levonulása utáni filmtörténeti tendenciákról.
Képesség: a hallgatók segítséget kapnak nem csupán a harminc-negyven évvel ezelőtti filmtörténeti jelenségek, de az ezek által nagy mértékben meghatározott kortárs mozgóképi trendek közötti eligazodáshoz is, továbbá a tradicionálisan tömegfilmként, illetve művészfilmként felcímkezett mozgóképi alakzatok közötti keresztkapcsolatok kimutatásához, felkutatásához.
Attitűd: az előadás (egyik) célja, hogy a hallgatók érdeklődését felkeltse a nyugati mozgókép-kultúráktól távol eső filmkultúrák iránt, továbbá inspirálja a hallgatókat a filmtörténet folyamatszerűségének szemléletére.

Módszer: valamennyi előadás a társadalomtörténeti keretek felállításával kezdődik, ezek szolgálnak kiindulópontul az esztétikai, stílustörténeti fejtegetésekhez.

Kötelező filmek: 1. Poszt'68: politikus–kritikus film. A politikai modernizmus tündöklése és bukása

Luis Buñuel: *A szabadság fantomja*

Dusan Makavejev: *Sweet Movie*

Marco Ferreri: *A nagy zabálás*

2. A prágai tavasz (és ősz) után. A kelet-európai film a pangás évtizedében

Andrzej Wajda: *Márványember*

Nyikita Mihalkov: *Etűdők gépzongorára*

Zbigniew Rybczynski: *Tangó* (animációs rövidfilm)

3. A modern filmformák válsága és a szerzői film (tetsz)halála

Wim Wenders: *A dolgok állása*

Nicholas Roeg: *Ne nézz vissza!*

4. Modern és posztmodern között: a svájci és a német újfilm a hetvenes években

Rainer Werner Fassbinder: *A félelem megeszi a lelket*

Werner Herzog: *Aguirre, Isten haragja*

5. A modernizmus utóvédharca 1.: a kínai ötödik generáció és a tajvani újhullám

Kínai nyelvű populáris film: Hongkong és Tajvan

Hou Hsiao-hsien: *Élet és halál ideje*

Chen Kaige – Zhang Yimou: *Sárga föld*

John Woo: *A gyilkos*

6. A modernizmus utóvédharca 2.: a kortárs iráni film

Abbas Kiarostami: *Hol a barát háza?*

Mohsen Makhmalbaf: *A biciklista*

7. Új régiók a világ mozgókép-térképén: a nyugat-afrikai film példája

Ousmane Sembene: *Xala – Az átok*

Ousmane Sembene: *A fuvaros* (kisjátékfilm)

Souleymane Cissé: *Yeelen – Fény*

8. Európai művészfilmes hatások a hatvanas–hetvenes évtized amerikai filmjeiben. Hollywoodi Reneszánsz

Sam Peckinpah: *Vad banda*

Robert Altman: *Nashville*

9. A Hollywoodi Reneszánsz alkonya és Új-Hollywood hajnala. A posztklasszikus blockbuster megszületése

Martin Scorsese: *Aljas utcák*

Steven Spielberg: *Cápa*

George Lucas: *THX 1138 4EB* (kisjátékfilm)

10. Videoboom és klipesztétika. Új médiumok, technikai fejlesztések, stílusváltozások a hetvenes–nyolcvanas években

Stanley Kubrick: *Ragyogás*

John Lasseter: *Luxo, Jr. és Red álma* (mindkettő kisfilm)

11. A filmes posztmodern (?). Műfaji destrukció és rekonstrukció

Joel és Ethan Coen: *Miller's Crossing – A halál keresztútján*

David Lynch: *Kék bársony*

12. A posztmodern kezdetei az európai filmben

Peter Greenaway: *A szakács, a tolvaj, a feleség és a szeretője*

Luc Besson: *Metró*

Kötelező / ajánlott irodalom: 1. Poszt'68: politikus–kritikus film. A politikai modernizmus tündöklése és bukása

Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980.* Budapest: Palatinus, 2005. pp. 370–401.

Bikácsy Gergely: *Bolond Pierrot moziba megy. A francia film ötven éve.* Budapest: Héttorony – Budapest Film, 1992. pp. 368–380.

Kornis Mihály: Az Apokalipszis diszkrét bája. *A nagy zabálás.* In: Uő: *A félelem dicsérete.* Budapest: Szépirodalmi Könyvkiadó, 1989. pp. 177–183.

Kovács András Bálint: Mozipravda. Godard '68. *Filmvilág*, 2008/6. pp. 9–12.

Király Jenő: *A mai film szimbolikája.* Budapest: Eszmélet Alapítvány, 2017. pp. 193–195.

Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formatörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években.* Budapest: Gondolat, 2020. pp. 511–514.

2. A prágai tavasz (és ősz) után. A kelet-európai film a pangás évtizedében

Kovács István: A Paradicsomon innen. Márványember, Vasember. *Filmvilág*, 2005/12. pp. 39–41.

Ardai Zoltán: A macska nyolc éve. A csehszlovák „új filmről”. In: *Tavasz és nyár között. A cseh és a szlovák „új hullám” antológiája* (szerk. Zalán Vince), Budapest: Budapest Film – Héttorony, 1990. pp. 5–17.

Makavejev-összeállítás. *Filmkultúra*, 1990/2. pp. 9–31.

Pápai Zsolt: A historicizmus nyomorúsága és méltósága. Andrzej Wajda. *A Dunánál*, 2002. április. pp. 113–116.

3. A modern filmformák válsága és a szerzői film (tetsz)halála

Kovács András Bálint: *A modern film irányzatai. Az európai művészfilm, 1950–1980.* Budapest: Palatinus, 2005. pp. 402–412.

Kovács András Bálint: A történetek állása. *Filmvilág*, 1985/10. pp. 23–25.

Báron György: A film és a „hetvenes évek”. In: Uő: *Hollywood és Marienbad.* Budapest: Gondolat, 1986. pp. 19–43.

4. Modern és posztmodern között: a svájci és a német újfilm a hetvenes években

Elsaesser, Thomas: *A német újfilm.* Budapest: Palatinus, 2004. pp. 247–320.

Muhi Klára – Perlaki Tamás: *Werner Herzog.* Budapest: Múzsák Közművelődési Kiadó, 1986.

5. A modernizmus utóvédharca 1.: a kínai ötödik generáció és a tajvani újhullám

Kínai nyelvű populáris film: Hongkong és Tajvan

Oxford Filmenciklopédia (szerk. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest: Glória, 1998. pp. 724–745.

Thompson, Kristin – Bordwell, David: *A film története.* Budapest: Palatinus, 2007. pp. 682–686.

Pápai Zsolt: Táncolni, gépfegyverszóra. John Woo portréjához. In: *Filmrendezőportrék* (szerk. Zalán Vince). Osiris Kiadó, Budapest, 2003. pp. 339–352.

6. A modernizmus utóvédharca 2.: a kortárs iráni film

Báron György: Kamera, csadorban. Új iráni filmek. *Filmvilág*, 2001/5. 29–31.

A kortárs iráni film. *Metropolis*-összeállítás. 2006/3.

Bíró Yvette: Az élet, semmi más. Kiarostami. In: *Uő: Nem tiltott határátlépések*. Budapest: Osiris, 2003. pp. 159–176.

Csantavéri Júlia: Férfiak városa. Jafar Panahi. In: *Filmrendezőportrék* (szerk. Zalán Vince). Budapest: Osiris, 2003. pp. 321–338.

Kiarostami, Abbas: A valóság lámpásai. *Filmvilág*, 1997/8. pp. 29–32.

7. Új régiók a világ mozgókép-térképén: a nyugat-afrikai film példája

Oxford Filmenciklopédia (szerk. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest: Glória, 1998. pp. 697–702.

Thompson, Kristin – Bordwell, David: *A film története*. Budapest: Palatinus, 2007. pp. 577–579., 706–710.

8. Európai művészfilmes hatások a hatvanas–hetvenes évtized amerikai filmjeiben. Hollywoodi Reneszánsz

Biskind, Peter: Hollywood ostroma. *Filmvilág*, 2004/12. pp. 10–16.

Kolker, Robert: *A Cinema of Loneliness*. Penn, Stone, Kubrick, Scorsese, Spielberg, Altman. Oxford: University Press, 2000.

Thomas Elsaesser: A kudarc pátosza – amerikai filmek az 1970-es években. Jegyzetek a motiválatlan hősről. *Metropolis*, 2010/3. pp. 56–65.

Antal István: Egy filmes újságíró: Robert Altman. *Filmkultúra*, 1982/5. 67–84.

Pápai Zsolt: *Hollywoodi Reneszánsz. Formatörténet és európai hatáskapcsolatok a hatvanas–hetvenes években*. Budapest: Gondolat, 2020. pp. 40–120.

Pápai Zsolt: Hollywood Kis Nagy Embere (Arthur Penn). *Filmvilág*, 2010/12. pp. 26–29.

9. A Hollywoodi Reneszánsz alkonya és Új-Hollywood hajnala. A posztklasszikus blockbuster megszületése

Pye, Michael – Myles, Linda: *Mozi-fenegyerek*. Gondolat, 1983. pp. 9–89.

King, Geoff: *New Hollywood Cinema. An Introduction*. London – New York: I.B. Tauris Publishers, 2002.

Tarantino előtt (szerk. Nagy Zsolt). Budapest: Új Mandátum, 2000.

Scorsese-összeállítás. *Filmvilág*, 2005/6. pp. 18–29.

Kovács Marcell: Dupla vagy senki. Brian DePalma: Megszállottság. *Filmvilág*, 2003/5. pp. 34–36.

Thompson, Kristin – Bordwell, David: *A film története*. Palatinus, 2007. 715–731.

10. Videoboom és klipesztétika. Új médiumok, technikai fejlesztések, stílusváltozások a hetvenes–nyolcvanas években

Oxford Filmenciklopédia (szerk. Nowell-Smith, Geoffrey). Budapest: Glória, 1998. pp. 500–508.

Új képfajták-összeállítás. *Metropolis* 2001/4.

11. A filmes posztmodern (?). Műfaji destrukció és rekonstrukció

Palmer, R. Barton: A Coen fivérek: posztmodern filmkészítők. *Metropolis*,

2011/1. pp. 20–35.

Varga Balázs: Kortárs klasszikusok. Pályakép a Joel Coen – Ethan Coen alkotópárról. *Metropolis*, 2011/1. pp. 6–18.

Bíró Yvette: Irónia: igazi szabadság! In: Uő: *A rendetlenség rendje: film/kép/esemény*. Budapest: Cserépfalvi, 1996. pp. 122–128.

Bíró Yvette: A komor násztól a cogito interruptusig. In: Uő: *A rendetlenség rendje: film/kép/esemény*. Budapest: Cserépfalvi, 1996. pp. 100–109.

David Lynch. Beszélgetések (szerk. Rodley, Chris). Osiris, 2003. pp. 163–198.

12. A posztmodern kezdetei az európai filmben

Angol barokk-összeállítás. *Filmvilág*, 1990/10. pp. 3–20.

Hirsch Tibor: *Bosun! Greenaway-jegyzetek*. Magyar Filmintézet, 1991.

Nánay Bence: A legutolsó új hullám. Peter Greenaway. In:

Filmrendezőportrék (szerk. Zalán Vince). Budapest: Osiris, 2003. pp. 123–145.
